

להתזדנע

ולהגלות מחמדי התורה בכל דף בשי"ס

סנהדרין דף יא

בענין עיבוד השנה ביהודה

בסנהדרין דף י"א: תנו רבנן, אין מעברין את השנים אלא ביהודה. ואם עיברה בגליל, מעוברת. העיד חנניה איש אונו, אם עיברה בגליל אינה מעוברת. אמר רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי, מאי טעמא דחנניה איש אונו, אמר קרא לשכנו תדרשו ובאת שמה, כל דרישה שאתה דורש לא יהיו אלא בשכנו של מקום.

- א -

מקור הדבר דעיבור השנה הוא ביהודה

מקרא דלשכנו תדרשו, ואילו בברכות שם למדין דבר זה מקרא ד'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים.' א

וכתב בצ"ח שם דאילולי דברי הרמב"ם שמביא קרא ד'לשכנו תדרשו' אפילו אליבא דתנא קמא שסובר דבדיעבד הרי זו מעוברת, היה מקום לומר דלכן בברכות שם הביאו קרא ד'כי מציון תצא תורה' ולא הביאו קרא ד'לשכנו תדרשו', כי דברי הגמ' שם הם אליבא דתנא קמא דבדיעבד הרי זו מעוברת, ולתנא קמא אין למדין דבר זה מקרא ד'לשכנו תדרשו' כי אם מקרא ד'כי מציון תצא תורה'. אמנם כאמור דברמב"ם מבואר דדרשה ד'לשכנו תדרשו' היא לדברי הכל.

וליישב קושיית התוס' מבאר בצ"ח שם דמקרא ד'לשכנו תדרשו' למדין דוקא על 'עיבור השנה' דצריך שתהא ביהודה, ומקרא ד'כי מציון תצא תורה' למדין דוקא על 'קידוש החודש' דצריך שיהא בציון.

ונימוקו הוא, כי לכאורה יש לתמוה האיך למדין מקרא ד'כי מציון תורה' דעיבור שנה וקידוש החודש צריך להיות דוקא בארץ ישראל, הרי בקרא כתוב בסתם 'כי מציון תצא תורה', ומהיכי תיתי לומר דדוקא חישוב חדשים ועיבור שנה יקרא בשם "תורה". ולא עוד, אלא דלפי שדרשו את הפסוק דמזה למדין עד למעשה דקידוש החודש צריך שיהא 'מציון', אם כן נאמר שכל הוראות של "תורה" יצאו דוקא מציון ולא ממקום אחר, ומדוע מצינו דוקא בחדשים ועיבורים דצריך שיהא יוצא מציון.

וכתב דזה משום דכלליות התורה לא שייך לתלות אותה באיזה מקום, כי האסור והמוותר והטהור והטמא והחיוב והפטור שבתורה, אינו משתנה ממקום למקום. וגם אין לפרש דהיינו שהחכם שמורה הוראה לא יורה אלא בציון, כי דיני התורה אינם תלויים בהוראת המורה, כי הטהור והמוותר נשאר בטהרתו ובהתירו אפילו אם יורה החכם בהיפוך, והוראת החכם הוא רק להודיע האיך הוא דין תורה, ולא שייך בזה קביעות מקום, ולכן על שאר דיני התורה אין שייך לומר שתצא מציון. אמנם בקביעות חדשים שחידשה התורה מקרא (ויקרא כ"ג) ד'אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קודש', 'אתם' אפילו שוגגים אפילו מוטעים אפילו מזיזים, בזה שייך לומר 'כי מציון תצא תורה' כי הוא דבר שכל עיקרו תלוי בהוראה, והוראה היא מציון.

ועל פי זה כתב דלכן לא נזכר בגמרא שלפנינו קרא ד'כי מציון תצא תורה', כי מקרא זה יש ללמוד דוקא לקידוש החודש ואין ללמוד לעיבור

לתנא קמא אם למדין גם כן מקרא ד'לשכנו תדרשו' / בגמ' ברכות מובא קרא ד'כי מציון תצא תורה' / הבדל בין קידוש החודש ובין עיבור השנה / טעו בית דין בעיבור השנה אם למדין מקרא ד'אתם' אפילו מוטעין שתהא השנה מעוברת

- תוספות, רמב"ם, צ"ח, מנחת חינוך -

א. כפי האמור נחלקו תנא קמא וחנניה איש אונו במה שעיבור השנה צריך שיהא ביהודה אם זה מעכב בדעיבד, דלתנא קמא אינו מעכב בדעיבד ולחנניה איש אונו מעכב גם בדעיבד. ואמרו דטעמו של חנניה איש אונו הוא משום דמקרא ד'לשכנו תדרשו' ובאת שמה' למדין דכל דרישה שאתה דורש לא יהיו אלא בשכנו של מקום.

והנה בצ"ח בברכות דף ס"ג: (ד"ה ועוד) כתב דבפשטות הגמ' משמע דלימוד זה מקרא ד'לשכנו תדרשו' הוא דוקא לחנניה איש אונו שסובר שמעכב בדעיבד, אבל לתנא קמא שסובר דבדיעבד אם עיברה בגליל מעוברת, מה שלכתחילה אין מעברין את השנים אלא ביהודה אינו נלמד מקרא זה, ואם כן צריך לומר שהוא רק מעלה מדרבנן, ולכן אינו מעכב בדעיבד.

אמנם הרמב"ם בפרק ד' מהלכות קידוש החודש הלכה י"ב כתב דאין מעברין את השנה אלא בארץ יהודה שהשכינה בתוכה שנאמר 'לשכנו תדרשו', ואם עיברה בגליל מעוברת, ע"כ. והיינו שהרמב"ם פסק כתנא קמא דבדיעבד אם עברה בגליל הרי זו מעוברת, ועם כל זה סובר דהמקור שאין מעברים אלא ביהודה הוא מקרא ד'לשכנו תדרשו'. והיינו, שהוא סובר דלדברי הכל הרי זה מן התורה והוא נלמד מקרא ד'לשכנו תדרשו' אלא שנחלקו אם זה מעכב בדעיבד או לא. ובצ"ח שם מעיר בזה בדברי הרמב"ם.

והנה בברכות דף ס"ג. מובא דחנניא בן אחי רבי יהושע כשירד לגולה היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ. ושלחו אליו שני תלמידי חכמים להוכיחו על זה. והוא השיב להם דכשם שרבי עקיבא בן יוסף היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ מפני שלא הניח כמותו בארץ ישראל, גם הוא לא הניח כמותו בארץ ישראל, ולכן גם לו הותר לעבר שנים ולקבוע חדשים בחוץ לארץ. והשיבו לו שאינו כן, כי יש כמותו בארץ ישראל. ואמרו שם (ע"ב) וכל כך למה, משום שנאמר (ישעיה ב') 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים'.

והקשו התוס' בסוגיין (סד"ה אין) מדוע בגמ' שלפנינו למדין דבר זה

השלמות והוספות

נתמעט רק גליל, אבל מקרא ד'כי מציון תצא תורה' נתמעט כל ארץ ישראל מלבד ירושלים עצמה.

א. בחי' מהרש"א בברכות שם (ד"ה מעבר שנים) כתב דיש הבדל בין דרשה ד'לשכנו תדרשו' ובין דרשה ד'כי מציון תצא תורה', דמקרא ד'לשכנו תדרשו'

השנה צריכה לעבר ועיבורה בדרך אנוסים, הרי זו מעוברת.

ועל מה שמוכיח הצ"ח ממה שמצינו בכמה דברים שאין מעברים עליהם את השנה שאפילו בדיעבד אם עברו אינה מעוברת, וא"כ מוכח שבעיבור החודש אין אומרים 'אתם אפילו מוטעין', על זה כתב במנ"ח דאין מזה שום הוכחה דקרא ד'אתם' אינו אמור אצל עיבור השנה, כי אדרבא התורה מסרה הדבר לבית דין, ובכח חז"ל לתקן כפי רצונם, ובידם לומר על איזה דברים שגזרו שלא לעבר שאפילו אם עיברו לא תהא מעוברת, ואע"ג שהעיבור נעשה על ידי בית דין שמתעסקים בעיבור השנה, מכל מקום עיקר בית דין הוא בית דין הגדול, והם אמרו על מה תהא בדיעבד מעוברת ועל מה לא תהא מעוברת אפילו בדיעבד, כי הם היה להם בזה סייג וגדר לומר על כמה דברים שאפילו בדיעבד לא תהיה מעוברת. אבל במה שלא מצינו שיאמרו חז"ל בפירוש שגם בדיעבד לא תהא מעוברת, אלא שהיתה שנה שלא היתה צריכה להתעבר כלל, והבית דין טעו ועיבורה, בודאי דמה שעשו עשו כדאיתא בתורת כהנים (הנ"ל). ודוקא באותן הדברים שאמרו חכמים שאפילו אם עיבורה אינה מעוברת, אם בית דין עברו על דבריהם ועיבורה אינה מעוברת, כי קרא ד'אתם' אמור על בית דין הגדול, וחכמינו ז"ל הם הם בית דין הגדול, והדבר תלוי בידם. [ומה שהצ"ח מוכיח כן מדברי התוס' ב"ר"ה דף כ"א (הנ"ל), במנ"ח שם מבאר לדחות ראיותיו].

- ב -

עיבור השנה בחוץ לארץ בלא הניח כמותו בארץ ישראל

ישראל מעברין בחוץ לארץ, כי לכאורה פשוט דמה שהמצוה היא לעבר השנה דוקא בארץ ישראל, אמור דוקא אחרי שנבחרה ארץ ישראל, אבל קודם שנבחרה ארץ ישראל אפשר לעבר השנה בכל מקום, כי בודאי שמשה רבינו ע"ה ובית דינו קידשו חדשים ועיברו את השנים במדבר.

והנה במגילה דף י"ד. אמרו דאין אומרים הלל על נס שנעשה בחוץ לארץ, ומה שאומרים הלל על נס יציאת מצרים הוא משום דהנס נעשה עד שלא נבחרה הארץ, ואז הוכשרו כל הארצות, אבל משנבחרה הארץ אין אומרים הלל אלא על נס שבארץ ישראל. ואמרו שם דלכן תקנו קריאת המגילה במקום הלל אע"ג שהוא נס שבחוץ לארץ שנעשה אחרי שנכנסו לארץ ישראל, דזה משום דכיון שגלו לבבל חזרו להכשירן הראשון, ע"כ. ומפרש במנ"ח דזה משום דקדושה ראשונה שנתקדשה ארץ ישראל על ידי יהושע לא קידשה לעתיד לבוא, לכן בגלות בבל לא היתה ארץ ישראל קדושה כלל, לפיכך חזרו להכשירן הראשון.

וכתב דלפי זה לכאורה יש לומר דמה שהנביאים עיברו את השנה בבבל היה משום דאז היתה ארץ ישראל ככל הארצות, כיון שבטלה קדושת הארץ, וכיון שבטלה קדושת הארץ אין מעלה לעבר דוקא בארץ ישראל, ולכן עיברו הנביאים את השנה בבבל, כיון שאז לא היתה ארץ ישראל קדושה, וא"כ אין להוכיח מזה לזמן הזה שאפשר לעבר השנה בחוץ לארץ כשאי אפשר לעבר בארץ ישראל, שהרי בימינו אע"ג שגלו מארץ ישראל עדיין ארץ ישראל בקדושתה, שהרי קדושה שניה שנתקדשה ארץ ישראל על ידי עזרא הנביא לא בטלה, וא"כ ממה שעברו הנביאים בבבל אין ללמוד שגם בימינו אפשר לעבר בחוץ לארץ אם אינם יכולים לעבר בארץ ישראל.

אמנם שוב הוא מיישב הדבר וכתב דראיית הירושלמי היא נכונה, שהרי ברמב"ם בפרק ו' מהלכות בית הבחירה הלכה י"ד ט"ז מתבאר דיש הבדל בין קדושת ארץ ישראל לגבי תרומות ומעשרות ובין קדושת ירושלים ובית המקדש, דקדושת ירושלים ובית המקדש הוא מפני השכינה, והשכינה אינה בטלה לעולם, ולא בטלה בגלות בבל, והרי מה שהעיבור נהג דוקא ביהודה, הוא מפני קדושת השכינה, כדכתיב 'לשכנו תדרשו', ולא מפני קדושת ארץ ישראל, ונמצא דכשעיברו הנביאים את השנה בבבל, גם אז היתה ירושלים בקדושתה, ועם כל זה עיברו את השנה בחוץ לארץ, ושפיר מוכח דאם אין יכולים לקדש בארץ ישראל, מקדשין בחוץ לארץ.

השנה. והוא משום דבתוס' ב"ר"ה דף כ"א. (ד"ה לוי) מתבאר דמה שאמרו 'אתם' אפילו שוגגים ואפילו מוטעין ומזידין, אמור דוקא לגבי קידוש החודש ולא לגבי עיבור השנה, כי בעיבור השנה אין אומרים לומר שישאר קיים מה שעשו שלא כהלכה, שהרי בדברים שאין מעברים עליהם את השנה מצינו בגמ' בכמה דברים שאמרו שאם עברו אינה מעוברת, וא"כ אין ללמוד מקרא ד'כי מציון תצא תורה' אלא על קידוש החודש ולא עיבור השנה.

ולאידך גיסא, מקרא ד'לשכנו תדרשו' למדין על עיבור השנה, כי שם כתוב 'לשכנו תדרשו ובאת שמה' שזה אמור על עליה לרגל, ועל זה אמרו 'לשכנו תדרשו' לדרוש מתי יהא הזמן של 'ובאת שמה', כי לפי עיבור השנה ישתנה זמן הרגל.

אמנם במנחת חינוך מצוה ד' (אות כ"ד) חולק מאוד על דברי הצ"ח, והוא מוכיח דקרא ד'אתם' אפילו מוטעין אמור גם לגבי עיבור השנה, חזא שהרי בגמ' שלפנינו מצינו שמעברין את השנה בשביל דברים שהם רק מזרונן, ואם בעיבור שנה לא נאמר 'אתם' אפילו מזידין' היאך יכלו חכמים לעקור דין תורה בקום עשה. ועוד, כי בתורת כהנים פ' אמור (פרשה ט' ג) אמרו בפירוש דמקרא ד'אתם' שמזה נלמד אפילו אנוסין למדין גם שאם לא היתה

חשוב העיבור אם יכול להיות בחוץ לארץ / ממה שהנביאים עברו שנים בחו"ל אם יש ללמוד שבלא הניח כמותו בארץ ישראל מעברים בחו"ל / עיבור השנה בחו"ל בזמן שאין ארץ ישראל בקדושתה

- תוס', רמב"ם, מנחת חינוך -

ב. בתוס' (ד"ה אין) מובא מה שאמרו ביבמות דף קט"ו. דרבי עקיבא עיבר את השנה בנהרדעא, ואע"ג שאין מעברין את השנה אלא ביהודה, כבר אמרו בברכות דף ס"ג. דזה היה מפני שרבי עקיבא לא הניח כמותו בארץ ישראל.

וכתבו עוד, דמה שאמרו להלן דף כ"ו. דרבי חייא בר זרונקי ורבי שמעון בן יהוצדק הלכו לאסיא לעבר את השנה, והרי עסיא הוא חוצה לארץ, כדאי' בב"ב דף מ"ו. ואע"ג שהם הניחו כמותם בארץ ישראל, זה מפני שלא הלכו אלא לחשב חישוב העיבור, ולא לעבר ממש.

והנה הרמב"ם בפרק א' מהלכות קידוש החודש הלכה ח' כתב דאין 'מחשבין' וקובעין חדשים ומעברין שנים אלא בארץ ישראל כו'. ואם היה אדם גדול בחכמה ונסמך בארץ ישראל ויצא לחוצה לארץ ולא הניח בארץ ישראל כמותו הרי זה 'מחשב' וקובע חדשים ומעבר שנים בחוצה לארץ. וכתב במנחת חינוך מצוה ד' (אות א') דבדברי הרמב"ם מבואר דגם חישוב העיבור צריך להיות בארץ ישראל, ודוקא אדם גדול בחכמה ונסמך בארץ ישראל מחשב בחו"ל, והוא גם קובע חדשים ומעבר שנים בחוצה לארץ. ולכאורה זה דלא כתוס' שכתבו דחישוב העיבור יכול להיות בחוץ לארץ.

אמנם מדבריו מתבאר דיש לומר דגם התוס' מודו דלכתחילה צריך שיהא חיוב העיבור בארץ ישראל, ומה שכתבו ליישב דברי הגמ' להלן דף כ"ו היינו שהיה בזה צד אונס, ולכן עשו חישוב העובר בחוץ לארץ.

והנה התוס' בהמשך דבריהם כתבו בשם הירושלמי בפירוקן הלכה ב' דכשאיין יכולין לעבר את השנה בארץ ישראל מעברין אותה בחוצה לארץ, והירושלמי מוכיח כן ממה שירמיה ויחזקאל וברוך בן נריה עיברו את השנה בחוץ לארץ.

והנה במנחת חינוך מצוה ד' (אות א' ד"ה והנה) מקשה דלכאורה ממה שהנביאים הם עיברו בחוץ לארץ, אין להוכיח דאם אי אפשר לעבר בארץ

השלמות והוספות

שלפנינו שאין מעברין את השנה אלא ביהודה, כי מקרא ד'לשכנו תדרשו' שדרשוהו לגבי עיבור השנה, בזה נתמעט גליל אע"ג שהוא בארץ ישראל. והוא מוכיח כן מדברי הרמב"ם בהלכות קידוש החודש יעו"ש.

אמנם בצ"ח שם כתב דדברי המהרש"א תמוהים, כי מקרא ד'כי מציון תצא תורה' נתמעט דוקא חוץ לארץ בלבד, ולא שאר ארץ ישראל. כי לא מצינו בשום מקום לומר שיאמרו שאין מקדשין את החודש אלא בירושלים או ביהודה, ולא מצינו אלא שהקפידו על שקידשו החודש בחוץ לארץ. ובעיבור שנים שנינו בגמ'

טעם חדש בלימוד היומי עם גליון להתודע

מקיף בעזרה ייחודית
נושא אחד כל יום בדף
נערך בלשון צח וקל ללימוד
אלפי לומדים כבר שותים
בעמא מידי יום
מופיע כל יום ויום
בחידושים ייחודיים
יהפוך אותכם לבקי
באלפי ידיעות ונושאים
יו"ל בלשה"ק ובאגלית
לבחירתכם
ביצורף שיעורי שמע על
הנושאים בעברית, אודיש
אנגלית

טעמו וראו כי טוב ה'!

לקראת התחלת
**מסכת
בבא בתרא**
במסגרת
הדף היומי

הצטרפו כעת לקבלת
הגליונות מידי יום
במייל/פקס
או בחוברות בדואר
שבועיים מראש

להשיג גם בהתאם לתוכניות
עמוד יומי דרשו, אורייתא,
סדרי הקהילות השונים

חייגו עכשיו והגליונות בדרך אליכם באמצעים השונים:

02-9904001

14 ש"ח לחודש בלבד 39 ש"ח לדיור עד הבית
www.Lehisvada.com | info@Lehisvada.com